

ДРАЧ І. Є.,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри інтелектуальної власності
(Національна металургійна академія України)

ШВЕЦЬ Є. С.,
асистент кафедри інтелектуальної власності
(Національна металургійна академія України)

УДК 347.77

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Розглянуто особливості нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності в Україні. Виявлено основні проблеми розвитку інноваційної сфери, надано пропозиції щодо шляхів удосконалення нормативної бази інноваційної діяльності.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, нормативно-правове забезпечення, інтелектуальна власність, інвестиції.*

Рассмотрены особенности нормативно-правового обеспечения инновационной деятельности в Украине. Выявлены основные проблемы развития инновационной сферы, поданы предложения относительно путей совершенствования нормативной базы инновационной деятельности.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, нормативно-правовое обеспечение, интеллектуальная собственность, инвестиции.*

There have been considered the peculiarities of normative and legal support of innovative activity in Ukraine. The main problems of innovative sphere development have been identified; the suggestions on how to improve the normative base of innovative activity have been made.

Key words: *innovative activity, normative-legal support, intellectual property, investments.*

Вступ. Нині рівень розвитку суспільства визначається ступенем упровадження інновацій, що впливає на конкурентоздатність як окремого підприємства, так і країни в цілому. Для здійснення високоєфективної інноваційної діяльності в Україні важливо мати сучасне нормативно-правове забезпечення, яке враховувало б усі аспекти цієї діяльності, в тому числі інвестиційну складову. У зв'язку з цим у вітчизняних науковців зростає інтерес до питань вдосконалення нормативного поля у сфері інноваційної діяльності.

Різними аспектами нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності в Україні займалися такі дослідники, як А.О. Дегтяр, О.І. Крюков, Т.С. Баталічева, О.О. Баганець, А.В. Івченко, Р.В. Яковенко, І.А. Чикаренко, І.І. Єфремова, Я.Ф. Жовнірчик, В.А. Вакалюк та інші, які вивчали особливості законодавства та правові механізми регулювання інноваційної сфери.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення проблем і перспектив розвитку нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності в Україні.

Результати дослідження. В умовах ринкової економіки виникає загострення конкуренції та загроза банкрутства підприємств. Тому для підвищення конкурентоспроможності потрібно підвищувати якість кінцевої продукції, але при цьому знижувати її собівартість. Це можливо завдяки впровадженню інновацій (новостворених об'єктів інтелектуальної власності, що втілені у виробничий процес), які зумовлюють успіх і ефективність діяльності підприємства, сприяють розвитку підприємства за рахунок його реконструкції, модернізації виробничих потужностей, удосконалення технологічних процесів, використання нових ресурсів тощо.

Законодавче регулювання інноваційної діяльності в Україні здійснюється за допомогою низки нормативних актів: Господарського кодексу України, Цивільного Кодексу України; Законів України: «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV, «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р.

№ 1560-XII, «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. № 3715-VI, «Про наукову й науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII, «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. № 143-V, «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 р. № 991-XIV, «Про пріоритетні напрями розвитку науки й техніки» від 11.07.2001 р. № 2623-III, «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» від 09.04.2004 р. № 1676-IV, «Про науковий парк «Київська політехніка» від 22.12.2006 р. № 523-V; постанови Верховної ради України «Про Концепцію науково-технологічного й інноваційного розвитку України» від 13.07.1999 р. № 916-XIV, постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної й інноваційної діяльності в Україні» від 02.02.2011 р. № 389.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність визначається як діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1]. Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає інноваційну діяльність як сукупність заходів, спрямованих на створення, впровадження, поширення та реалізацію інновацій із метою отримання комерційного та/або соціального ефекту, які здійснюються шляхом реалізації інвестицій, вкладених в об'єкти інноваційної діяльності [2]. Таким чином, інноваціями можуть бути сучасні технології, кінцеві продукти виробництва, організаційні й управлінські процеси у виробництві, управління якостю продукції, освоєння нових ринків тощо, тобто інновації орієнтовані на задоволення потреб споживачів і отримання позитивного економічного ефекту. Проте, на жаль, в Україні стан інноваційної діяльності нестабільний через зменшення обсягів фінансування з державного бюджету й від іноземних інвесторів. Про це свідчать відомості Державної служби статистики України (таблиця 1).

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні [3]

Роки	Загальна сума витрат	Зокрема за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
		млн. грн.			
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0
2016	23229,5	22036,0	179,0	23,4	991,1

Відповідно до відомостей, наведених у таблиці 1, можна відзначити, що розвиток інноваційної складової частини підприємства здійснюється переважно власними коштами. Досить низьким обсяг фінансування інноваційної діяльності за рахунок коштів державного бюджету був у 2015 р., а в 2016 р. він дещо зріс. Фінансування за рахунок іноземних інвесторів знижується з кожним роком. Таким чином, інноваційна діяльність в Україні здійснюється переважно за рахунок власних коштів підприємств і організацій, видачі банківських кредитів, венчурного капіталу, лізингу тощо.

Із метою покращення економічного стану в Україні урядом було прийнято Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», відповідно до якого стратегічними пріоритетними напрямками до 2021 р. є такі:

- освоєння нових технологій транспортування енергії, упровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;
- освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- й суднобудування, озброєння та військової техніки;
- освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення й з'єднання, створення індустрії наноматеріалів і нанотехнологій;
- технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;
- упровадження нових технологій і обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;
- широке застосування технологій більш чистого виробництва й охорони навколишнього природного середовища;
- розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки [4].

У постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної й інноваційної діяльності в Україні» [5] йдеться про те, що пріоритетами розвитку економіки на інноваційній основі є провадження освітньої, наукової та науково-технічної діяльності, здійснення заходів із концентрації інвестиційних ресурсів на реалізації інвестиційних та інноваційних проектів. Метою

Програми є перехід на інноваційну модель розвитку економіки, модернізація виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках, запобігання впливу міжнародної фінансової кризи на розвиток економіки. У Програмі зазначається про відсутність державної підтримки виконання програм науково-технічного й інноваційного розвитку, що призводить до зниження рівня впровадження інновацій у виробничій сфері. Це зумовлює зношеність основних фондів, низький рівень використання виробничих потужностей, збільшення енергозатрат на виробництво продукції та підвищення її собівартості тощо.

Серед основних проблем розвитку інвестиційної й інноваційної діяльності згідно з вищезазначеною Програмою можна виділити такі:

- недостатній обсяг коштів суб'єктів господарювання та держави для здійснення інвестицій із метою реалізації інвестиційних та інноваційних проектів;
- невизначеність правового інструмента залучення недержавних інвестицій із метою розвитку економіки, зокрема механізму забезпечення розвитку державно-приватного партнерства;
- низькі темпи впровадження високих технологій;
- недосконалість законодавства щодо розвитку інноваційної діяльності;
- невиконання суб'єктами господарювання вимог законодавства щодо взяття на облік об'єктів права інтелектуальної власності та відсутність механізму заохочення введення таких об'єктів у комерційний обіг;

– нерозвиненість інноваційної інфраструктури, недостатня кількість інноваційних підприємств (інноваційних центрів, технопарків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів), наукових парків, центрів трансферу технологій і промислових кластерів;

– недосконалість механізму комерціалізації результатів наукових досліджень і розробок тощо.

Окрім того, оскільки інноваційний процес включає період від зародження ідеї до розроблення та реалізації інновації у вигляді нового продукту, досить гостро постає питання ризиків інноваційної діяльності. Саме тому доцільним є подальший розвиток нормативного забезпечення страхування як важливого засобу зниження ризикованості інноваційної діяльності. Ураховуючи значні грошові витрати розробників у процесі створення об'єкта інтелектуальної власності та набуття прав на нього, доцільним є вдосконалення нормативної підтримки залучення кредитних ресурсів.

Таким чином, важливими напрямками вдосконалення національного законодавства у сфері інноваційної діяльності є:

- створення необхідних умов функціонування ринку об'єктів права інтелектуальної власності, упровадження ефективного механізму комерціалізації результатів науково-технічної діяльності;
- подальша трансформація вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності, його гармонізація з міжнародними нормами та стандартами, зокрема країн ЄС;
- нормативне закріплення стимулювання створення об'єктів права інтелектуальної власності та їх швидкого введення в господарський обіг.

Висновки. Отже, в Україні створено сучасну розвинену нормативно-правову базу інноваційної діяльності. Проте невирішеними в цій сфері залишаються питання законодавчої підтримки фінансування інноваційних розробок підприємств і організацій, недосконалого механізму впровадження інновацій, а також створення ефективної системи інноваційного кредитування, інвестування, страхування та розвитку інноваційної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
3. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
5. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної й інноваційної діяльності в Україні : постанова Кабінету Міністрів від 02.02.2011 р. № 389 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF>.

